

XX. évfolyam 6-7. szám
2025. június – július

a Madárkórház Alapítvány lapja

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

Hortobágyért díj

Csúcsszezon csúcsán

A héja, az erdő szelleme

Augusztus 20-is gólyaengedés

Hortobágyért díjat kapott dr. Déri János

Dr. Déri János a Hortobágyon júniusban megrendezett falunapon sokéves munkássága elismeréseként átvehette a „Hortobágyért” díjat. Ezt a kitüntetést minden évben Hortobágy község önkormányzatának képviselő-testülete ítéli oda olyan személyeknek, akik pályájuk alatt sokat tettek a település közösségéért és környezetéért. Köszönjük az elismerést!

Jakab Ádám András polgármester beszéde:

„Dr. Déri János 1960. április 10-én született Budapesten, római katolikus családban. Édesanyja matematika-tanár volt, édesapja a Postánál dolgozott fényképész-ként. Már gyermekkorában állatorvos szeretett volna lenni – plüssállatait gyakran „gyógyította”, és fiatakként lenyűgözte a pestszentlőrinci erdő madárvilága.

Általános iskolai tanulmányai után a Pannonthalmi Bencés Gimnázium diákja lett, majd az érettségit követően az Állatorvostudományi Egyetemen szerzett diplomát. 1984 decemberében, friss végzettséggel a kezében, Hortobágyra települt, ahol a Hortobágyi Állami Gazdaság Szászteleki Kerületében kezdett dolgozni üzemi állatorvosként. Feladata a hereford húsmarha- és juhállomány ellátása volt. Lóháton vagy lovasfogattal járta a vidéket, főként a Zám-pusztát, valamint a Kunmadarasi és Nagyványi bombatér határában.

A térség nemcsak munkalehetőséget, hanem gazdag madárvilágot is kínált számára – ez vonzotta igazán. Hamar híre ment különleges érdeklődésének, és egyre gyakrabban keresték meg sérült vadmadarakkal. Az első mentett egerészölyvet szászteleki szolgálati lakásának padlásán ápolta, amíg teljesen fel nem épült. 1991-ben a Hortobágyi Nemzeti Park munkatársai felkérték, hogy legyen az akkor újonnan létesülő górési Ragadozómadár Repatriáló Állomás állatorvosa. Ezzel hivatalosan is megkezdődött a Hortobágy természeti értékeiért folytatott tevékenysége. Mivel az állomás nehezen volt megközelíthető, a sürgős ellátást igénylő madarakat már hortobágyi szolgálati lakásában és udvarán látta el. Később önköltségen műtőhelyiséget alakított ki a szomszédos lakásban. Ahogy híre egyre terjedt, úgy nőtt a hozzá kerülő sérült madarak száma is. 1999-ben, a Nemzeti Park akkori igazgatójának biztatására, létrehozta a Hortobágyi Madárkórház Alapítványt, amely azóta is évente mintegy 4000 vadmadárnak ad esélyt a túlélésre. Az évek során nemcsak a páciensek, hanem a tevékenység iránt érdeklődők száma is folyamatosan nőtt. 2006-ban az alapítvány megnyitotta a Hortobágyi Madárparkot, egy másfél hektáros bemutatóközpontot, amely évente 40 ezer látogatónak kínál bepillantást a vadmadarak világába, sérüléseik okaiba, megelőzésébe és gyógyításába – egyúttal erősítve községünk turizmusát is.

A madarak védelme mellett mindig is szívügye volt a helyi hívek lelki életének támogatása. A kilencvenes években gyakran szervezett római katolikus istentiszteleteket saját lakásán a balmazújvárosi plébános meghívásával. Az évek során egyre több hívő igényelte a vallási élet aktívabb jelenlétét Hortobágyon, így az istentiszteletek később az általános iskolában kerültek megtartásra. A közösségi igény tovább nőtt: a helyiek és az ide látogatók méltó körülmények között szerették volna vallásukat gyakorolni.

Akkoriban Hortobágy volt az egyetlen olyan magyar település, amely nem rendelkezett felszentelt templommal. 2000. május 26-án az önkormányzat támogatásával, Dr. Déri János elnöklétével megalakult a Hortobágyi Templomáért Alapítvány. A cél egy ökumenikus templom építése volt, tekintettel arra, hogy a településen reformátusok és katolikusok egyaránt élnek. A templom alapkövét még abban az évben elhelyezték és megszentelték. Az építkezés a két egyház és az alapítvány összefogásával indult el. Bár 2003 karácsonyán a templom falai még nem érték el végleges magasságukat, az éjjeli mise már itt került megtartásra, amelyen több mint 300-an vettek részt.

A Hortobágyi Ökumenikus Templom 16 évnyi közös munka, közadakozás, egyházi, állami és uniós támogatás eredményeként 2016-ra készült el. Azóta is otthont ad a vasárnapi istentiszteleteknek, adventi gyertyagyújtásoknak, éjjeli miséknek, egyházi rendezvényeknek és közösségi megemlékezéseknek.”

Nem megyek nyugdíjba

Elbúcsúztattak hatósági állatorvos kollégáim, mint hatósági állatorvost, mert betöltöttem az ennek megfelelő életkort. Dolgoztam volna tovább, de közalkalmazott nem lehet nyugdíjas.

De magánállatorvosként és a Mádkórház állatorvosaként, igazgatójaként természetesen tovább dolgozom, mert szeretem és még ugyanúgy, sőt érzésem szerint sokkal jobban tudom, mint évekkel korábban. Azt szokták mondani, hogy aki tudja csinálni, aki nem, az tanítja, vagy könyvet ír róla. Tehát amíg elég biztos a szemem és a kezem, hogy beletaláljak a legkisebb tüvel a legkisebb lyukba, és elég tiszta a fejem, hogy el tudjam dönteni, hogy bele kell-e találni, addig én csinálom, de közben szívesen tanítom helyettesemet és leendő utódaimat. Vannak segítőim, helyetteseim, állatorvos munkatársaim, de minél több, annál jobb. Madármentő képzéseken a laikusokat és egyetemi hallgatókat, végzett állatorvosokat tanítunk szakemberinkkel együtt mert szükség van rájuk, mert sok a beteg, mert az 500 férőhelyes kórházban és madárparkban állandó teltház van. Felvettünk új dolgozókat, korlátlan számban fogadunk önkénteseket, de az évi 8-9000 ambuláns beteg-

szám országosan, és ebből 2-3000 kórházi ápoltak száma egyre gyarapodik. E sorok írásakor az idei betegeink száma meghaladta a 2000-et, pedig még csak az év fele telt el. Az 5-600 egyszerre bent lévő ápolat fele tartósan sérült, lába-szárnyacsőre -szeme hiányos, vagy nem működik jól. Őket életük végéig panzióztatjuk, de nem férnek már többen. Ezért keressük azokat az új mentőállomást működtető magán-személyeket és szervezeteket, akik megfelelő szaktudással és madarak elhelyezésére alkalmas körlettel és maximális elhivatottsággal rendelkeznek. Ha ez utóbbi megvan, a többiben segítünk, de ha ez sincs, attól még lehet. Ha valaki eljön hozzánk madármentő táborba, 50 órásnak, vagy önkéntesnek, vagy megtalálja őt egy sérült madár, és belenéz a szemébe, rájön, hogy mindig is madármentő, természet – és állatvédő, solymász, vagy állatorvos akart lenni. És az is lesz. Én is így lettem, vagyok és leszek. Várom a jelentkezőket.

Dr. Déri János

Viharkárosultak

A júliusi viharok romba döntöttek Debrecent, Hajdúszoboszlót, és más települések mellett a Balaton egy részét. Az éppen kirepülni készülő kiskigolyákat kiborította a szél a fészkekből, akár fészkekkel együtt, ugyanúgy, mint a többi fiókát. A vihar idején két nap alatt 38 kiskigolya, és további 95 más fióka érkezett sérülten a kórházba. Ezek jelentős részét csonttörések miatt műteni kellett. A golyáknak hosszú, vékony lába törik leginkább. Volt olyan nap, hogy öt egymást követő lábtörött golya műtétje során mindegyiknek az ugyanott és ugyanúgy tört jobb lábszárcsontját kellett ugyanúgy összerakni. Több ezer hasonló műtét gyakorlatával a hátam mögött rutinszerűen találtam bele a csontok velőüregébe, és fúrtam be a kül-

ső rögzítés fémeit, viszont az egyiknél csak nehezen sikerült. Az éjszakába nyúló műtétek között mindig van egy-kettő, ami a szokásosnál nehezebb, tovább tart, de addig csináljuk, amíg jó nem lesz.

A kidőlt fák odvaiból harkályfiókák, a lombok közül más énekesmadarak fiókái kerülnek elő. Ezeket, ha a fát, vagy annak egy részét vissza lehet állítani, vagy helyére egy lombos ágakkal ellátott oszlopot teszünk, egy kosárba a fészket, vagy ahhoz hasonlót az eredeti hely közvetlen közelébe visszahelyezzük a fiókákat, akkor a szülők folytatják a nevelésüket. Ha erre nincs lehetőség, akkor mesterséges nevelés helyett még mindig kereshetünk lakott fészkeket valahol, ahova egy-két fiókát mindig lehet adoptálni, akkor is, ha nem egykorúak, sőt akkor is, ha nem fajazonosak. Ezt a kakukk már régen tudja! Fontos, hogy ha órák óta nem ettek, ami kistermetű énekeseknél végzetes lehet, akkor mielőbb megetetni, de nem megitatni a fiókát. Hogy mivel, azt előző számunkban Orbán Tamás munkatársunk részletesen leírta, de aki nem jut hozzá, annak elárulom, hogy a félzsíros tehéntúró a legtöbb kismadárnak jó. Minden ellenkező hiedelem és szkepticizmus ellenére elsőre jobb híján önmagában is, de szűnyoglárvával, főtt tojással és némi zöldséggel-gyümölccsel kiegészítve Orbán Tamás fajspecifikus receptjei szerint a legtöbb madárfaj fiókáinak teljes értékű táplálék. Ezt az Állatorvostudományi Egyetem Takarmányozási Tanszékének jóváhagyásával és évtizedes kedvező tapasztalatok alapján oktatjuk az Egzotikus Tanszék képzésén.

Ha a viharkárosult fióka, vagy felnőtt madár sérült, akkor viszont azonnal madárkórházba kell szállítani. Nem madármentőhöz, ahol nincs ebben gyakorlott állatorvos, hanem közvetlen az ebben gyakorlott állatorvoshoz. Ha a szárnya vagy lába törött, akkor

madárkórház és ha nyílt a törés, akkor órákon belül! De előtte azonnal lássuk el, kapjon elsősegélyt, kössük be. Ha nyüves, Insecticide 2000, Biokill, Bogáncs, vagy valamilyen más, madarakra is ajánlott rovar riasztó

spray-vel fújjuk be, ha nem nyüves, de véres, akkor is, mert egy óra múlva az lesz. Ha a csont szabadon van, akkor betadinos fertőtlenítés után vissza kell bújtatni a bőr alá, és zárni a sebet. A csont velőüregebe ne jusson folyadék. Ha varrni kell, akkor azonnal varrni kell, ezt állatorvos tudja, és azonnal csinálja meg, akkor is, ha nincs rá felkészülve. Ha ódzkodik, hívjon fel, és rábeszélem. Lidocain spray pár öltéshez elegendő. A csontműtétet majd a kórházban megcsinálják. De addig is be kell kötni, hogy ne mozgassa, mert a törött csont kiszúrja a bőrt és szennyeződik, fertőződik, ha kiszárad, elhal. Közepes és nagytestű madarat aznapi műtét előtt nem kell

etetni, de énekesmadarat akkor is meg kell etetni, ha sérült, mert másfél órára való energiát tud tárolni.

Legfontosabb az időtényező!

Ezért a bejelentéseket csak és kizárólag telefonon, és nem messengeren, még kevésbé e-mailen tegyék, mert a mentőt sem írásban hívjuk, mert azt azonnal senki nem olvassa el. Ha nem vesszük fel a telefont, akkor éppen más hívásban vagyunk, türelmet kérünk, 5 percen belül visszahívjuk, vagy hívják a honlapon és a Pustadoktor magazinban megtalálható másik számot, de ismétlem, ha kórházi ellátás kell, akkor ne madármentőhöz és ne nemzeti park mentőállomására küldjék, ahonnan majd valamikor állatorvoshoz kerül, de már biztosan későn, hanem a kórházba. Ha messze van, megszervezzük a fuvart, vagy kifizetjük az útiköltséget, ha helybeli önkéntesünk veszi át, megoldja a továbbítását.

Dr. Déri János

Csúcsszezon csúcsán

Amit ezen a címen minden évben leírtunk, most is szó szerint igaz: Csak akkor írogatok, ha nagyon kell. Mert nem érünk rá. Senki. Mindenki etet, kezel, madarat ment, takarmányért megy, telefont intéz, takarít, látogatókkal foglalkozik, dolgozik, éjjel 2-ig. Múlt

hónapban még megosztottam a telefonomról néhányszor egy-egy képet a beérkezett dobozok tömegéről, melyekben kezelésre váró beteg madarak voltak, de már erre sincs idő. Se lefényképezni, se megosztani, mert az is elég volt, de most sokkal több van, és nincs

idő mással foglalkozni, csak velük. E-mailekre sem válaszolunk, talán másnaponta olvassa valaki. Messenger üzentre is alig.

Dolgozunk, mint a gépek, reggeltől éjszakáig, a munkatársak, az önkéntesek, a táborozók, mindenki. Emberfeletti a munka.

Nincs szabadidő, se szombat, se vasárnap, szabadság majd ősszel-télen. Addig senki sehova. Próbáltunk felvenni új munkaerőt. Jelentkeztek jópáran, többet behívtunk, néhányat ki is választottunk. Voltak, akik az első próbanap után megszöktek. Nem erre gondoltak, vagyis erre azért nem gondoltak. De volt, aki itt maradt, így már négy új dolgozónk mellett több önkéntes is segít. Ha többen vagyunk, nem kell mindenkinek 12-órásni, és szabadnap is kiadható.

A július a madármentés csúc szezonja. A kismadarak: rigók, fecskék, cinkék, rozsdafarkúak, barázda billegetők, pintyek, tenge-licek, harkályok, kuvikok, vércsék mind most repülnek ki, sérülnek és kézre kerülnek, de a nagyok: a varjak, baglyok, ölyvek, géme-ek, sasok és a gólyák is. Ha a közösségi médiában nem posztolunk minden nap erről valamit, vagy akár napokig hallgatunk, az nem azt jelenti, hogy nem történt semmi, és végképp nem azt, hogy elmentünk nyaralni és szabadság miatt zárva lennénk, hanem azt, hogy éppen túl sok minden történik, annyi a beteg, és az éjszakába nyúló műtét, hogy nincs idő kommunikálni.

Hogy mit tegyünk a kicsikkel, azt a májusi számunkban olvashatták, most a nagyobbak következnek.

Míg a kismadarak jellemzően gyakran repülnek ablaknak, és agyrázkódást kapnak, ugyanúgy, mint az őket üldöző karvalyok, egy cipős dobozban pár óra alatt magukhoz térnek és azonnal elengedhetők, a harkályok mindig agyrázkódottak, de nekik nem elég a pihentetés. Szteroid (nagy adagban 3 napig), mannit (5% 1x0,1 ml/kg), neurológiai glicerín (50% glicerín, 50% víz 2x0,1 ml/kg/nap 10-14 napig szájon át) B1 vitamin (humán adagban, 5-10 napig), Keppra (2x0,1 ml/kg/nap 10-14 napig p.o.) A kuvikoknak általában nincs semmi bajuk, nem olyan korai fészek-hagyók, mint az erdei fülesbaglyok, amelyek május végén júniusban ugranak ki a fészekből, bár az ő szezonjukon már túl vagyunk, még mindig érkezik néhány kisbagoly, melyet feleslegesen mente-

nek meg szüleiktől. A kuvikfiókák a háztető zugaiban ragadhatnak egérragacsba, mint a fecskék, cinkék, rozsdafarkúak, ami liszttel, és sebbenzinnel jön le, és amikor a

földre kerülnek, elűtheti őket autó, törhet lábuk, szárnyuk, mely az-napi műtéttel javítható, kaphatnak agyrázkódást, mely egy hetes szteroid, mannit, glicerín, B1, Keppra kezelést igényel, és gyakran ragad be a szemük a csipától makacs kötőhártya gyulladás miatt. Ekkor egy hét antibiotikumos (de nem gentamicines!) szemcsepp, repülés gyakorlat és egérre való bevadásztatás után engedjük őket szabadon. A vércsék fiatal korban is mindig áramütés miatt kerülnek be, ilyenkor a protokoll jódkáli ke-

nőcs, védőkötés, mágnes terápia a predilekciós helyeken (kéztő és

csánk fölött), de pelyhes fiókák és frissen kirepült fiatalok is érkeznek minden évben, ugyanúgy, mint az egerészölyv fiatalok. Őket ugyanúgy be kell vadásztatni egérre, mint a fiatal erdei füles és macskabaglyokat elengedés előtt.

A vetési varjakat sokszor elütik, szárnyuk-lábuk törik, a dolmányos fiatalok főleg városokban kerülnek kézre. A dolmányos szülők vehemensen védik a földre került, már csaknem anyányi fiókat a járókelőktől, és a madármentőktől. Csak hátulról támadnak, de fejre, ezért kalap, sapka, esernyő, és szembefordulás, hadonászás a megoldás. A fiókat azonnal dobozba téve gyorsan házba, kocsiba menekítjük. Általában a városokban kevés megfelelő táplálék, a kukázás miatt perosis, azaz ásványianyag (Ca, P, Mn) forgalmi zavar és D vitaminhiány következtében elhajlott csánkizületről az Achilles in oldal irányú lecsúszása, vagy angol-kór miatt hajlékony, vagy könnyen törött és rosszul forrt csontok miatt leesnek a lábukról és nem tudnak repülni. Ilyenkor AP-17 ásványi anyag kiegészítő, D vitamin mellett a lábak csánkizületeinek nyújtott helyzetben való sínezése az elsősegély nyújtás, és azonnal a Madárkórházba szállítás a teendő.

Július első hetétől kirepülnek a kiskölyök. A már csaknem anyányi fiókák korábban feketéről most világos pirosra változó csőre vége még fekete, lábuk a rászáradt ürüléktől fehér. Ha ilyen gólyát látunk a háztetőn, vagy villanyoszlopon akár napokig, semmi baj, csak még nem tudja, hogy mire való a lába és a szárnya. A fészekben erre nem volt lehetőség, mert kettőt lép és kiesik. Addigra tud felállni, amire a hosszú fekete evezőtollai kinőnek, és ha egy szállókés kibillenti, le tud vitorlázni. Ha a földön ácsorog, elűthetik, kutya megfoghatja, hajt-suk be egy zárt kertbe. Nem kell a szájába tenni semmit, főleg nem vizet. Ha cigányútra megy, tüdőgyulladást kap. Nem is tudja, hogy mi az. Ha a szülők hoznak is neki, az nem itatás, hanem zuhanyhűtés. De a nagy melegben kapjon egy lavórban és nem vödörben vizet, mert csak meríteni tud a csőrével,

(fent szalakóta szárnytöréssel,
jobbra fiatal barna rétihéja
gabonatarlón csörsérüléssel)

de ezt meg kell neki tanítani. Fejét megfogva az alsó csőrakájával párat kanalizni, majd hátra hajtva fejét tudja lenyelni. Enni halat, amit ismer, de csak akkorát, mint a saját csőre, egy-két napig. Nem kell emberhez szoktatni, mert Afrikában eszik őket, és úgyis elrepül pár nap alatt. Mint a kisgyerek, amikor feláll és elindul, leül, de másnap már szalad. De ha a földön lévő kiskólya nem áll lábra, sántít, szárnyát lógatja, vérzik, akkor azonnal kórház. Az első kirepülés gyakran végződik

a villanyvezetéken, vagy gyilkos oszlopon. Ezek a transzformátoros „kapcsoló” oszlopok, melyek 25 ezer voltosak, sok esetben halálos áramütést okoznak, és a leesett gólya súlyos belső sérüléseket, leginkább májrepedést, tüdővérzést kap. Ilyenkor, ha anémiás (világos, fehér a kötőhártyája) vagy a szájából vér folyik, békén kell hagyni 2-3 napig, amíg a bealvadt vérrrel elzárt seb be nem heged, egy sötét, csendes helyen, nagy dobozban, vagy garázsban etetni, itatni sem szabad, emiatt nem lesz semmi baja.

Más a helyzet, ha nem önszántukból hagyják el a fészket, hanem vihar borítja ki, és a még röpképtelen, vagy alig repülő fiókák esnek földre, kerülnek vezeték közé, eláznak, jég veri őket, ilyenkor azonnal biztonságos zárt helyre vinni, és ha nincs látható sérülés, mentőhelyre küldeni, ha véres, törött, legyengült, elfekvő, akkor madárkórház.

A Madárkórházba került gólyafiókák a saját nevelésű és a földön fészkelőkhöz adoptált, mentett tojásokból kelt, vagy sérült szülők fészkéből mentett kiskólyákkal együtt a szabadon élő mintegy 20 helyi fészekből kirepülő fiatalokkal szocializálódnak, miután zárt térben a 25 méteres túlélő röpdében gyakorolják a villanypásztorral szerelt villanyoszlopon, hogy ne száll-

janak soha többet villanyoszlopra és figyeljenek oda a szintén villanypásztorral működő légvezetésekre. Ezután jön a többi röpde és a többi feladat, de ez már az augusztus 20-i elengedésre való felkészítés, melyről majd akkor írunk.

Dr. Déri János

Bagolymentés

Gyöngybagoly fiókánk 10 nappal ezelőtt érkezett legyengült állapotban Tetétlenből. Beérkezését követően

nem sokkal már a számára felkínált táplálékot egyedül fogyasztotta, és kellemesnek nem éppen nevezhető hangjával örvendeztette meg a gondozóját. Azalatt a 10 nap alatt, amit kórházunkban töltött el, megduplázta testtömegét és egyre aktívabb, fürkésző tekintettel figyelte a környezetét. Amikor már biztosak voltunk abban, hogy teljesen önállóan táplálkozik, felvetődött bennünk a fészekbe adoptálás lehetősége, ugyanis számára jobb, ha természetes módon tanulhat, és sajátíthatja el azokat a dolgokat, amikre szüksége lesz a nagyvilágban. Így rövid egyeztetést követően a közeli Pusztai Állatparkban található költőládába helyeztük el, ahol hozzá hasonló méretű és fejlettségű fiókák bújtak meg a fészkek mélyében. Először csodálkozott, majd biztos lépésekkel mászott oda újdonsült testvéreihez. Örömmel töltött el minket, mivel ismét visszaadtuk egy madárnak a szabadságát, igaz, nem a megszokott módon, de a kis bagolynak így a legjobb. Legyen hosszú, boldog életed kismadár!

Bihari Dániel

A héja, az erdő szelleme

Latin nevén *Astur Gentilis*. A *Gentilis* jelentése: nemes, úri, előkelő. Nem véletlenül viseli ez a hazánkban honos ragadozó madár ezt a nevet. Magyar neve a héja hangutánzó név, a madár kija-kijja hangjára utal. A héja az erdei életmódhoz alkalmazkodott, ennek megfelelően viszonylag ritkán figyelhető meg. Pihenés és vadászat közben is jellemzően rejtve van, a fák koronája közt vagy az alsóbb lombkoronaszintekben vagy a talajon vadászik. A nyári erdőben, mint egy szellem, szinte észrevehetetlen. Testmérete a hazai ragadozó madarak közt közepesnek számít, noha a szárnyfesz-távolsága eléri egy fehér gólya 165 cm-es fesztávolságát. A tojó madár lényegesen nagyobb, mint a hím, erősebb csüd, vastagabb lábújjak és szögletesebb fejforma jellemzi a tojó madarakat. Karcsúbb, erőteljesebb, mint egy egerészölyv. Farktollai hosszúak, ez segíti a fák közt történő nagy sebességű mozgást (vadászatot), kanyarodást, gyors irányváltást. Az öreg madarak színe kékes palaszürke, a fiatal madarak színe a világos és sötétbarna közt változik, sárgás krémszínű, rozsdabarna.

Vadászat közben a fák közt is erőteljes szárnycsapásokkal, nagy sebességgel és fordulékonyan mozog. A karvaly nagyon hasonlít a héjára (bár szárnycsapásai sűrűbbek), azonban attól sokkal kisebb, egy hím héja viszont alig nagyobb egy tojó karvalytól. Így

a két faj öreg egyedeit nehéz egymástól megkülönböztetni. A héja feje laposabb, míg a karvaly feje inkább kis és kerek formájú. A héja csőre erősebb, vastkosabb. Sziluettjük hasonló, a héja feje nagyobb és határozottan előre nyúlik, farok töve, a deréktáj a héja esetében vastkos a karvaly esetén keskeny.

E faj a túlevelű, lombhullató és elegyes erdőkben egyaránt megtalálja az élethez és szaporodáshoz szükséges feltételeket. Fontos számára a több lombkorona szintből álló idős erdőállomány, fontos a megtelepedéséhez a zárt lombkorona bár néha megfigyelhető akár hazánkban is ettől eltérő fészkelés is. Európai állománya becslések szerint 200 000 pár felett van. Amerikai állománya stabil, európai állománya 20 év alatt 25%-al csökkent. Elterjedési területének jelentős részén minden évszakban állandó madár, kis mértékű vonulás, elmozdulás azonban sok helyen megfigyelhető. A hazánkban kirepült fiatal egyedek az adott évben jellemzően szétszóródnak a Kárpát-medencében.

Tojó és hím egyedei is ivarérettek másodéves korban. A hím egyedeknek azonban egy hosszabb tanulási folyamat szükséges ahhoz, hogy valóban képesek legyenek szaporodni. Másodéves tojó gyakran áll párba öreg hímmel.

A két madár a fészket rendszerint az erdő egyik legnagyobb fájára építi. A munka tetemes része a hím madár feladata. A költés folyamán a fészkekbe zöld gallyakat hordanak a madarak ezzel takarják a köpetteket így csökkentve az élősködők mennyiségét a fiókák közelében. Általában 3-4 tojást rak a tojó madár. Kis fiókás korban csak a hím madár vadászik, a tojó a hím által zsákmányolt étellel eteti az ifjú nemzedéket.

A héja nem táplálékspecialista. Jellemzően kisméretű emlősöket és madarakat zsákmányol. Sok kutató vizsgálta már a héja táplálék összetételét, az eredmények az élőhelytől függően változnak. Egy öt éves hazai táplálék összetétel elemzés szerint 417 faj volt kimutatható az étrendjében. A héja a vadászok vadásza is egyben, gyorsasága és nagy ereje miatt képes elejteni az egerészölyvet, a karvalyt, a vörös vércsét és macskabaglyot is. Esetenként saját fajtársát (tehát egy másik héját) is

A hím héják testtömege hazánkban 700 gramm körül mozog évszakoktól függően, a tojó egyedek testtömege 1100-1400 gramm közé tehető.

elejti és elfogyasztja. A kerecsensólyom sincs biztonságban ha a héja vet rá szemet ahogyan a békászó sas fióka sem, és a kék vércse az erdei fülesbagoly, a vörös kánya, és a kuvik sem.

A héja a legtöbbször egyedül vadászik, a jól összeszokott pároknál figyelhető meg esetenként, hogy párban, taktikusan vadásznak. A legtöbb esetben röptében kapja el zsákmányát, de van, hogy azt sűrű bokros részen "gyalog" fogja meg.

A vírusfertőzések közül a héját leginkább a nyugat-nílusi vírus támadja meg. Az elmúlt időszak populáció csökkenésének egyik okozója feltehetően ez. A befogás, élő és fészkelőhely csökkenés, áramütés tovább veszélyezteti a meglévő lecsökkent állományt. A lelövés a mérgezés és a fészkenek kirablása is állandó munka elé állítja a hazai hivatásos és amatőr természetvédeket.

A Gentilis jelentése: nemes, úri, előkelő. Szeressük a védett héját, szeressük a faj szépségeért, vad életmódjáért. Szeressük magunk miatt is, noha ritkán kerül szem elé, ritkán csodálhatjuk szépségét, de szeressük, hogy a fiatal generáció büszkén tudhassa, hogy él és itt van az erdeinkben ez a csodás külsejű, erős madár. Az árnyékos magyar erdők szelleme: a héja.

Morvai Szilárd

A Múzeumok éjszakáján többek között bagolyelengedéssel, és Szentiván éjjeli tűzugrással vártuk vendégeinket. A Madárkórház egész évben nyitva tart a látogatók előtt. Jelen napokon és ünnepeken a szélesebb közönség számára is izgalmas programokkal készülünk az önök fogadására.

Madármentő képzések

A július 22-23-i pécsi képzés után, amit a PTE Orvosi Karán a PTE meghívására tartunk, tovább folytatód-
nak madármentő képzéseink. Augusztus 1-én (pén-
ten) 15 órától 21 óráig Budapesten a MOM egyik mű-
velődési házában, augusztus 3-án (vasárnap) 10-18
óra között Hortobágyon, és augusztus 20. után ismét
Hortobágyon, és Budapesten, valamint az ősz folya-
mán Budapesten az Állatorvostudományi Egyetem
továbbképzési előadójában lesz egy folyamatos kép-
zés-sorozat, melyekről pontosabban honlapunkon és
facebook oldalunkon adunk információt. (A képen: a
Madárkórház önkénteseinek tartott bemutató.)

Program:

Előadó: Dr. Déri János (állatorvos, igazgató)

Témakörök: • a Madárkórház Alapítvány bemutatása, társszervezetei, együttműködő partnerei, országos önkéntes hálózata • a madármentés természetvédelmi, állatvédelmi és jogi vonatkozásai • a madarak anatómiája, élettana, a madármentés ökológiai és etológiai vonatkozásai • madármentés a terepen • sérült vadmadarak befogása, szállítása, rögzítése, vizsgálata, elősegély nyújtása, balesetvédelem • áramütés, mérgezés, baleseti sérülések, lelövés, agyrázkódás diagnosztikája, terepi elsősegély nyújtása és kórházi ellátása, utókezelése, hospitalizációs ártalmak • ortopédia, csontműtétek, protézisek • fajspecifikus ártalmak, sérülések • ragadozók, gázlómadarak mentése, tartása, takarmányozása • rehabilitáció, repatriációra való felkészítés, és szabadon engedés

Előadó: Dr. Patakfalvy Orsolya (fogorvos az alapítvány önkéntese)/Orbán Tamás (agrármérnök, a gádorosi men-
tőállomás vezetője)

Témakör: kismadarak, madárfiókák mentése, tartása, takarmányozása, rehabilitációja

Előadó: Kelemen Tamás (Bükki NP, egri mentőállomás telepvezetője)

Témakör: galambok mentése, tartása, etetése • vadon élő emlősök, hüllők mentése, rehabilitációja

Előadó: Slamovics Zsuzsa (kurátor, Varjúház Alapítvány Kiskőrös)

Témakör: varjúfélék mentése, tartása, takarmányozása

A fenti elméleti blokk után gyakorlati bemutató

- élő madár megfogása, rögzítése, vizsgálata
- elhullott és élő madár szárnyának rögzítő kötözése, lábának sinezése
- injekció sc, im, infúzió sc, io. beadása
- kis- és közepes testű madarak kényszeretetése, galamb begyszondázása,

Vizsga

- írásbeli: 25 egyszerű választás teszt
- szóbeli: egyéni elbeszélgetés
- gyakorlati: madár megfogás, rögzítés, kötözés

A képzés végén lehetőség van önkéntes Madármentő szerződés kötésére.

A képzés tudást, erről a vizsga visszaigazolást ad, de hivatalos képzettséget nem jelent, csak nekünk, hogy tudjuk, hogy kitől mire számíthatunk, mit bízhatunk rá. Az önkéntes szerződés sem jelent több jogosultságot védett ma-
darak mentésére, átmeneti tartására mint bárki más részére a mentési szállítás fogalma, viszont a szerződésben
leírt munkakörben nevünkben eljárva, jogilag minket képviselve a mi működési engedélyünk szerint végezheti a
betegek mentését, szállítását, elsősegély nyújtását.

Az általunk szervezett képzések ingyenesek, de az esetleges terembérleti díjra, előadók utazási költségére adomá-
nyokat elfogadunk, perselyt viszünk. Az ősztől induló Állatorvosi
Egyetem által szervezett akkreditált képzések viszont fizetősek lesznek.

A képzésekre nem kell regisztrálni, de nem baj, ha a madarkorhaz@gmail.hu e-mailen jelentkeznek névvel és cím-
mel „Madármentő képzés” tárgyban, hogy tudjuk, hogy hol hány főre számíthatunk, és hogy tudjuk, hol értesítsük
a pontos időpontról és helyszínekről a jelentkezőket. Szeretettel várunk mindenkit!

Nyár van, nyár

Se szeri, se száma nincs azoknak a műalkotásoknak, amelyek a nyárról szólnak. Csak a zeneműveket nézve, - országhatártól függetlenül - megihlették az alkotókat a legkedveltebb évszak nyújtotta örömforrások. Európában a legrégebbinek tartott alkotás MONIOT D' ARRAS (1213-1239) francia trubadúr dala, a Nyári ének: „Oly jó a nyár, szép dallal vár az erdőn sok madárka. A fák alatt egy kis patak és zengve zúg az árja...” Szintén ebből a korszakból maradt fenn JOHN of FORNSETE „Nyári kánon” -ja is: „Künn a fákon újra szól a víg kakukk madár, napsugárban úszik minden, száll az illatár. Nyár van nyár!”

Ismert még GEORGE GERSHWIN (1898-1937.) amerikai zeneszerző „Porgy és Bess” c. operájának „Summertime” (Nyáriidő) c. részlete, melyben elhangzik a „Jön a nyár, amikor könnyű az élet” című dal.

Itt mindjárt álljunk is meg egy szóra! Valóban, napjainkban is nyáron könnyű az élet? Az elmúlt évek nyarai, hőhullámai mintha rácsafolnának erre...

A napokban két házaszszony beszélgetett mellettem a piacon. Nem a „szokványos” nyári problémákról, pl. a gyermekek szünidei elhelyezéséről, a szabadságok tervezéséről, vagy a befőzésekről. Egyikük arca valósággal kigyúlt a nyár szó hallatán is, arról csak, mint „három hónap gyötrelmem” -ről beszélt.

És akkor még nem beszéltünk az idősekről, a betegekről, no meg háziállatainkról, házi kedvenceinkről és a környezetünkben élő vadállatokról...

Egyre többen lehetnek, akiknek a nyár nem a gondtalanságot (legalábbis fesztelenebb magatartást) a kellemesebb tevékenységekhez való kedvezőbb hozzáférést, a kertészkedést, a kirándulást, strandolást, a nyaralást jelentik. Mert sokaknak – a klímaberendezések üzemeltetése miatt - már a villanyszámlája is magasabb a

nyári, mint régebben volt a téli időszakban. És ebben a megváltozott időjárás főszerepet játszik!

A fiatalokban, de még a középkorúakban is felvetődik, így volt ez régebben is? Persze, – akit érdekel ez a terület – hallhat az idősebbektől visszaemlékezéseket, de azok sokszor ellentmondásosak. Vannak, akik szerint korábban is voltak forró nyarak, míg mások szerint akkoriban ilyen magas értékek nem fordultak elő.

Hol lehet az igazság? Bármilyen meglepőnek tűnik, de erre a kérdésre fehéren-feketén lehet válaszolni! Ugyanis hazánkban 1901 óta az Országos Meteorológiai Intézet (későbbi elnevezés szerint Meteorológiai Szolgálat) munkatársai naponta több alkalommal mérik a levegő hőmérsékletét, a lehullott csapadék mennyiségét (milliméterben) és a csapadék halmazállapotát. Feljegyzik természetesen az egyéb időjárási mutatókat (szélirány, borultság foka, stb.) is.

Ezek az értékek az interneten hozzáférhetők a „napi adatok met.hu” oldalon. A hozzáférést követően be kell jelölni azt a nagyvárost, melynek körzetében található a kérdéses település. (pl. Budapest, Debrecen, Szeged, Szombathely, stb.) Ez azért lényeges, mert az adott települések (mérési pontok) adatai között több fókuszeltérések is lehetségesek.

A fentiek alapján ki-kik megnézheti egy adott nap, vagy időszak valóságos időjárási értékeit. Bárki kutakodhat, hogy milyen volt az idő pl. a születésnapján, esküvőjén, gyermekei születésnapján, nagyszülője temetésekor, vagy más családi és egyéb eseménykor. Meglepődve fogják tapasztalni, hogy olykor még a jó emlékező tehetséggel megáldott személyek is tévedhetnek.

Akik naplót vezetnek, visszamenően ellenőrizhetik a feljegyzett időjárási értékeket. A hőmérséklet vonatkozásában 1-2 C-fokos eltérés lehetséges.

Ebben a cikkben most csak a nyári időjárást vettem terítékre. Nem megyek vissza 1901-ig, „csak” 1961-ig. Az azóta eltelt hat és fél évtized szerintem bőven elegendő egy folyamat kimutatására. A mai 70-es-80-as korosztály már „simán” vissza tud emlékezni erre az időre. Az ennél fiatalabbak pedig életkoruknak megfelelően tudnak bekapcsolódni az adott évtizedek adatsoraiba. Mivel a pusztán hőmérsékleti adatok leközlése nagy terjedelmet venne igénybe, ezért évtizedenként összefoglalom a mért adatokat. Nem az átlaghőmérsékleteket adom meg, hanem az egyes nyarakon mért, ún. „kánikulai napok” számát és az ún. „hőségnapok” számát. A „kánikulai nap” azokat a napokat jelenti, amikor a hőmérő higanyszála elérte, vagy meghaladta a 30 C fokot. A „hőségnapok” azok a napok, amikor a hőmérséklet eléri, vagy meghaladja a 35 C fokot.

1961-1970

A hatvanas években a kánikulai napok száma nyaranta 10 és 25 között mozgott. A leghűvösebb nyár 1965-ben volt 10 kánikulai nappal, hőségnap nem volt. Az évtizedben a legmelegebb nyár 1963-ban volt 25 kánikulai nappal és 1 hőségnappal.

1971-1980

A hetvenes években a kánikulai napok nyaranta 3 (!) és 26 között voltak. Itt már nagyobb a szóródás, de meg kell jegyezni, hogy az egész évtizedben (!) csak egyetlen (!) hőségnapot jegyeztek fel, 1974-ben.

A legmelegebb nyárnak az 1971-es bizonyult, 26 kánikulai nappal, a leghűvösebb 1978 nyarán volt, ekkor mindössze 3 (három) kánikulai napot mértek. Szintén elég hűvös nyár volt még 1980-ban 8, ill. 1977-ben 10 kánikulai nappal.

1981-1990

A nyolcvanas években a kánikulai napok száma 9 és 35 között moz-

A képen mentett fióka a Madárkórházban. A hőség őket is megviseli.

gott. Itt már „kezd kinyílni az olló,” növekszik a szóródás. Messze a legmelegebb nyárnak az 1983-as bizonyult, (35) a leghűvösebb az 1989-es volt 9 kánikulai nappal. Szintén hűvös volt még az 1984-es nyár 10 nappal.

Itt már megjelennek, egyelőre „mutatóba” a hőségnapok is, 1983-ban 3 db, 1988-ban 4 db.

1991-2000

A legmelegebb 1992-ben volt 39 kánikulai nappal és 11 hőségnap, de hasonló volt 1994-ben 38 kánikulai és 6 hőségnap. A leghűvösebb 1999-ben volt mindössze 9 kánikulai nappal. Hűvös nyár volt még 1997-ben 10 és 1996-ban 14 kánikulai nappal.

2001-2010

Az ezredfordulót követő első évtizedben is nagy a szóródás 9 és 45 nap között.

A legmelegebb nyár 2003-ban volt 45 kánikulai nappal és 2 hőségnap, alig lemaradva 2007. 44 kánikulai és 8 hőségnap. A leghűvösebb 2005-ben 9 kánikulai és 1 hőségnap. Itt már megerősödött a „derékhad” 2006: 36, 2008 és 2009. egyaránt 35-35 kánikulai nappal.

2011-2020

A nagyobb változás a 2010-es években jelentkezik, brutálisan megnövekszik a hőségnapok száma, ami már 35-40 C-ot jelent.

A legforróbb a 2019-es nyár 53 (!) kánikulai és 7 hőségnap. (Gondoljunk bele, ez 50 nappal több, mint az 1978-as nyári érték!) Lemaradva a 2017-es és 2018-as nyár

48-48 kánikulai nappal, 10, ill. 2 hőségnap.

A „leghűvösebb” 30-30 kánikulai nappal a 2011-es és 2016-os nyár, 7 ill. 3 hőségnapal megtoldva.

Itt érdemes megjegyezni, hogy ezen „hűvös” nyarak az 1960-as és 1970-es években rekordmelegnek számítottak volna!

A 2020-as éveknek még a fele sem telt el, végső értékelést még nem lehet készíteni. Meg kell jegyezni, hogy a 2024-es év önmagában is az eddig mért legmagasabb hőmérsékletű év volt. A novembert leszámítva mindegyik hónap átlaghőmérséklete magasabb volt az átlagostól, ebben érdekes módon a február(!) emelkedett ki, amelynek pozitív átlaghőmérséklete 7 (hét!!) C fokkal haladta meg a sokévi átlagot. A tavalyi év rekordhelyezését ez okozhatta.

Óvatos derűlátásra ad okot, hogy várhatóan az idei év átlaghőmérséklete alacsonyabb lesz a rekordmeleg 2024-es évinél. Ugyanis a februári és a májusi átlaghőmérséklet alacsonyabb volt a sokévi átlagnál.

Azt, hogy milyen lesz az idei nyár, még nem tudhatjuk. Csak reménykedhetünk abban, hogy enyhébb, mint a tavalyi volt.

Szentjóbó István

Meghívásra, felkérésre rendszeresen veszünk részt turisztikai, természetvédelmi, vagy helyi jelentőségű rendezvényeken. A természetvédelmi szemléletformálásnak mindenhol lehet szerepe. A gyerekekre elsősorban a madarak látványa hat, a felnőttekre az elhangzottak, így válnak sokan maguk is madármentővé, és csatlakoznak segítő hálózathoz. Az alábbi fotók a Palóc Fesztiválon készültek egy macskabagoly társaságában.

Augusztus 20-i programok a Madárkórházban

10:00-15:00 Rajzverseny értékes nyereményekért

10:00-18:00 Kreatív sarok

10:00-18:00 Kvíz kérdések helyes
megfejtéséért limonádé

10:00-18:00 Csillámtetoválás

10:30 Habparty

11:00 Ragadozómadár bemutató

12:00 Gólya elengedés

13:30 Habparty

14:00 Ragadozómadár bemutató

15:00 Habparty

15:30 Rajzverseny eredményhirdetés

17:00 Ingyenes szakvezetés

Bővebben: facebook.com/madarpark

Impresszum • Kiadja: Madárkórház Alapítvány • Felelős kiadó: Dr. Déri János • Cím: 4071 Hortobágy, Petőfi tér 6. • E-mail: madarkorhaz@gmail.com • Tel.: +36 (30) 9435-494; +36 (30) 535-6484 • Szerkesztők: Dr. Déri János, Konyhás István, Veres Hajnalka • Tördelés: TerepSzemle Stúdió • ISSN 1788-456X • Megtalálható országszerte állatorvosi rendelőkben, állatkertekben, kisállatkereskedésekben, állati áruházakban, megyei könyvtárakban, AUCHAN és TESCO áruházakban, Alfazoo üzletekben és a budapesti METRO szerelvényeken.

Egyedi azonosító
REpont
Madárkórház Alapítvány